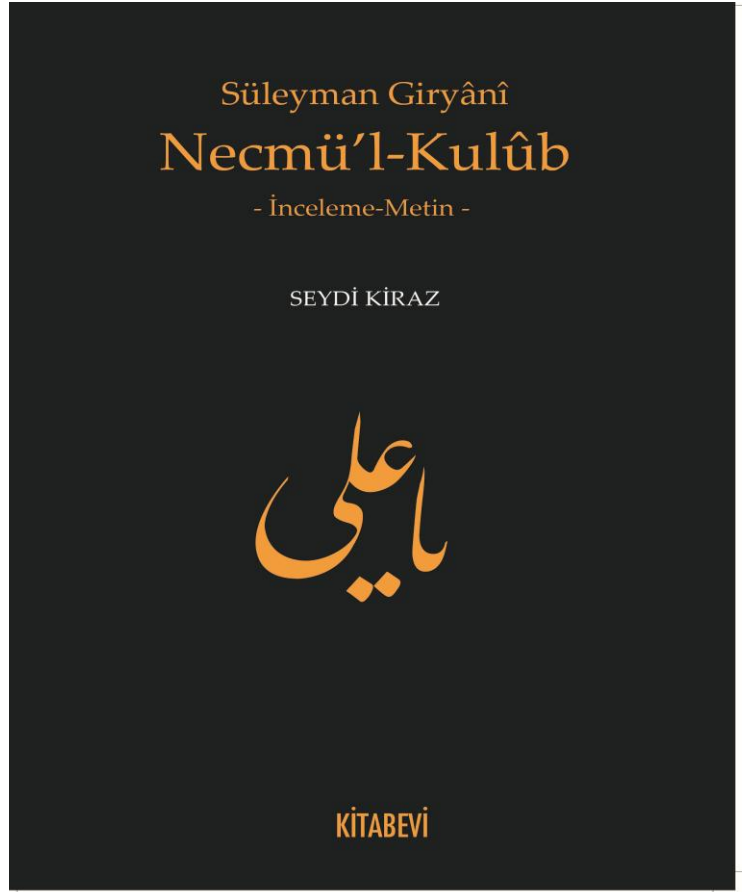

“SÜLEYMAN GİRYÂNÎ NECMÜ’L-KULÛB (İnceleme-Metin)”
KİRAZ, Seydi (2018). İstanbul: Kitabevi. 572 Sayfa. ISBN:978-605-9506-71-7.

Mustafa DEMİR¹

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, mustafademir1499@gmail.com

İslam tarihinde birçok tartışmalı konu bulunmaktadır. Bu tartışmalı konulardan biri de Hz. Ali döneminde yaşanan olaylardır. "Hz. Ali'nin Halife Oluşu", "Cemel Vakası", "Siffin Savaşı" ve "Hakem Olayı" bu dönemin en çok tartışılan olaylardır. Bu olaylar neticesinde Hz. Ali taraftarları ve Hz. Ali karşıtları olarak iki grup ortaya çıkmıştır. Hatta Hz. Ali taraftarları bile kendi aralarında ayrılmışlardır. Onu velayet kapısının pîri olarak görenler, sevmede ifrata kaçıp onu risâlet makamında görenler ve ulûhiyet iddiasında bulunacak kadar ifrat sınırlarını zorlayanlar olmuştur. Öte yandan Hz. Ali'ye Siffin Savaşı sonucu düşman bir fırka olan "Hariciler" de ona küfür isnat ederek tefritin son haddine ulaşmışlardır. Bütün bu uç fırkalar bir tarafa bırakıldığında Hz. Ali, Peygamberimize (a.s) yakınlığı, İslam'a yaptığı hizmetleri ve gösterdiği fedakârlığıyla ümmet tarafından çok sevilmiş ve örnek alınmış büyük bir sahabedir.

Hz. Ali'ye duyulan sevgi, Hz. Ali hakkında manzum ve mensur çok sayıda eserin yazılmasına vesile olmuştur. Bu sevginin mahsulü olan manzum eserlerden biri de *Necmü'l-Kulûb*'dur. Bu eser, XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başında yaşamış olan ve Alevi muhitlerinde çok iyi tanınan Süleyman Giryânî tarafından yazılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Seydi Kiraz tarafından doktora tezi olarak hazırlanan ve sonrasında bilimsel bir kitap olarak Türk kültür hazinesine kazandırılan bu eser, Hz. Ali ve dönemi, On İki İmam, Hakem Olayı gibi konularda araştırma yapanlara yeni bir kaynak olarak Kitabevi Yayınları tarafından 2018 yılında ilim dünyasına sunulmuştur.

Eserin giriş bölümünde, Hz. Ali'nin hayatı tarihi vesikalara dayandırılarak objektif bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Daha sonra Hz. Ali ile ilgili manzum ve mensur eserler içerikleriyle tanıtılmıştır. Eserde tanıtılan kitaplar, Hz. Ali'ye nispet edilen ve muhtevası Hz. Ali olan manzum ve mensur eserler diye tasnif edilmiştir. Eserde "Hz. Ali Divanı" ile bu divanın farklı nüshalarında bulunan ve İsm-i Azâm olduğu rivayet edilen "Urcuze" isimli Hz. Ali'ye nispet edilen manzum eserle ilgili bilgiler verilmiştir. Yine 122 beyitten müteşekkil, İsm-i Azâm vasıtasıyla Allah'a yakarışların bulunduğu ve Hz. Ali'ye nispet edilen eserlerden biri olan "Kasîdetü'l-Celcelûtiyye" hakkında da bu çalışmada bilgiler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra muhtevası Hz. Ali olan manzum eserlerden; Alevi-Bektaşî anlayışında ululuk atfedilen "Yedi Ulu" şairden biri olan Yeminî'nin "*Fazilet-nâme*"si, Mehmed Esad Efendi'nin "*Çâr-bâğ*", Cevri'nin "*Çehâr-yâr-ı Güzîn*"i ve "*Mevlid-i Ali*"ler hakkında bilgiler okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Manzum eserlerin yanında Hz. Ali'nin hutbe, söz ve öğütlerinden oluşan "*Nehcü'l-Belâga*" ve "*Hutbetü'l-Beyân*", Hz. Ali'nin yazıp kılıcının kınında sakladığı rivayet edilen "*Sahifetü'l-Alî b. Ebî Tâlib*", "*Emsâl-i Alî*", "*Ahid-nâme-i Alî*" gibi mensur eserler hakkında da bilgiler verilmiştir.

Eserin birinci bölümünde Süleyman Giryânî'nin hayatı ve edebi yönü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Sivas Divriğili olan şairin uzun süre öğretmenlik yaptığı ve öğretmenlikten emekli olduğu belirtilmektedir. Şairin, emekli olduktan sonra talebe okutmaya devam ettiği eserde vurgulanmıştır.

Eserden, hayatını ilme ve ilim talebesi yetiştirmeye adanmış Giryânî'nin edebi yönünü, sahip olduğu ilmin şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Müellifin konuların anlatıldığı bölümlerde sade bir Türkçe kullanmış olduğu ve Siffin Savaşı, Hakem Olayı gibi tarihi olayları tahkiyeli bir biçimde ele aldığı görülmektedir. Bu konuları anlatırken yoruma değil nakle yer vermesi, olayları müverrihlerin rivayetlerine göre aktarması eserde dikkat çeken hususlar

olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında eserde oluşacak monotonluğu kırmak için aralarda verdiği musammatlarda sanatlı bir söyleyiş kullanması ve bu yolla edebi gücünü göstermeye çalışması Süleyman Giryânî'nin divan şiirine olan hâkimiyetini göz önüne sermektedir.

İkinci bölüm, *Necmü'l-Kulûb*'ün şekil ve muhteva bakımından incelendiği bölümdür. *Necmü'l-Kulûb* 133 varak olup 3990 beyitten müteşekkildir. Eserin, divan edebiyatında genellikle tahkiyeli metinlerin anlatılmasında kullanılan mesnevi nazım biçimiyle yazıldığı, aynı zamanda eserde kaside, tercî-i bend, gazel, müseddes gibi farklı nazım biçiminde yazılmış bölümlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu bölümde mesnevi ve diğer nazım biçimlerinde kullanılan vezin, kafiye ve redifler sınıflandırılmıştır. Ayrıca kafiyelerde kullanılan Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin oranı belirlenerek esere hâkim olan dil belirlenmiştir. Eserin muhtevası ile ilgili konular, eserin isminden başlamak suretiyle ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu eserin, işlediği konular itibarıyla dini-tasavvufi bir mesnevi olduğu belirtilmiştir.

Eserde Siffin Savaşı ile Hz. Ali, Muaviye ve Amr İbn As'ın bu savaş esnasındaki tutumları, Hz. Ali'nin en büyük yardımcısı olan Malik Eşter'in kahramanlıkları ve Veysel Karanî'nin Siffin Savaşı'ndaki tutumu eserde dikkat çekilen unsurlardandır. Hz. Ali'nin şehadeti, yıkanması ve kefenlenmesi okuyucunun ilgiyle okuyacağı bölümlerden biri olarak eserde işlenmiştir. Bu eserde işlenen bir başka konu "On İki İmam"dır. "On İki İmam Bölüğü" anlamına gelen İsnâ Aşeriyye, On İki İmam görüşünü kabul eden bir Şîa grubudur. Şîa kelimesi "tarafdar, fırka, yardımcı" anlamlarına gelir; istilâh olarak Hz. Peygamber'in ölümünden sonra ashâb arasında halifeliği ve imamlığı Hz. Ali'nin hakkı gören, onun neslinden gelenlerin nas ve vasiyet yoluyla imam olarak geçtiğine inanan topluluğun ortak adıdır (Kiraz, 2017). Ali, Hasan bin Ali, Hüseyin bin Ali, Ali bin Hüseyin, Muhammed el-Bakır, Cafer-i Sadık, Musa el-Kâzım, Ali er-Rıza, Muhammed el-Cevâd, Ali Naki, Hasan-ul Askeri ve Muhammed Mehdi On İki İmam olarak Şîa dünyasında kabul görmüştür. Eserde On İki İmam'ın hayatı, ölümü ve üstünlükleri de anlatılmıştır. Özellikle On İki İmam'ın ikincisi olan Hz. Hasan'ın, karısı Cade tarafından şehit edilmesi yine İmam Hüseyin'in Kerbela'da şehadeti ve sağ kalanların feryatları hazin bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu bilgiler aktarılırken kullanılan edebi tasvirler, Hz. Ali telakkisiyle ilgili unsurlar, tasavvufi unsurlar, edebi sanatlar, arkaik kelimeler, deyimler, atasözleri ve kaynaklar başarılı bir şekilde işlenmiştir.

Üçüncü bölümde eserin nüsha tavsifi yapılmış, metnin kurulmasında takip edilen yol açıklanmıştır. Bölüm sonunda *Necmü'l-Kulûb*'ün transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Kitabın sonunda şahıs, mekân ve eser isimlerini içeren bir dizin bulunmaktadır. Bu dizin Hz. Ali dönemi olayları ve On İki İmam konusunda çalışma yapacaklar için büyük bir kolaylık sağlayacaktır. Dizin bölümünden sonra, Süleyman Giryânî'nin farklı kaynaklarda yayımlanmış şiirleri "Ekler" başlığıyla verilmiştir.

Sonuç olarak, tezkirelerde adı geçmeyen bir divan şairinin gün yüzüne çıkarılması edebiyat dünyası açısından çok önemli bir gelişmedir. Ayrıca, divan edebiyatının saray çevresi edebiyatı olduğu düşüncesini yıkmak açısından, hayatının neredeyse tamamını Anadolu'nun ortasında- Sivas'ın Divriği ilçesinde- geçirmiş bir şairin, müstakil ve

gayet kâmil bir eser vermesi, divan şiirinin Anadolu halkının öz malı olduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında *Necmü'l-Kulûb*'un, edebiyat çevrelerinde dikkat çekmesi beklenmektedir. Eserde nazım türlerinin ve şiirlerde kullanılan vezinlerin ortaya konulması konusunda kapsamlı bir çalışma ortaya konulmuştur. Özellikle de şiirdeki kafiyelerde kullanılan kelimelerin Türkçe, Arapça ve Farsça olarak belirlenmesi araştırmacıların ilgisini cezbedecektir. Mesnevîde geçen hikâye özetlerinin nesre aktarılması ise eserin anlaşılmasında oldukça faydalı olmuştur. İnceleme bölümünde verilen akademik bilgilerin okuyucu sıkmadan ve anlaşılır bir şekilde sunulması, eserin okuyucuya nüfuz etmesini kolaylaştırmıştır. Bütün bunların yanında eserin tertibi ve sunuluş şekli açısından ismiyle müsemma olduğunu düşünüyor ve okuyucunun kalbinde bir yıldız gibi parlamasını temenni ediyoruz.

KAYNAKÇA

Kiraz, S. (2018). Süleyman Giryânî Necmü'l-Kulûb (İnceleme-Metin). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kiraz, S. (2017). "Süleyman Giryânî'nin On İki Menâkıbnâmesi". Turkish Studies, (12/10): 185-224.

